

דף ל"ט

עצמו סובר דגם דבר שנתבשל כמאב"ד יש בן בישול, וע"ש בדרכ"מ ס"ק ג' ודרישה). וע"ש בב"י דהרמב"ם הי' לו הכרח לזה מלשון המשנה "שבא בחמין" ולא קתני שנתבשל וע"ש דרש"י בסוגיין יישב זה דמיירי בדבר מלוח שא"צ בישול, ע"ש.

(ב) תד"ה כל שבא בחמין. לפירוש רשב"א דמפרש דעירווי ככלי שני א"ש כו' אבל לפר"ת דמפרש דעירווי הוי ככלי ראשון וכו'. וע"ע בתוס' לקמן מב: בד"ה אבל יש צד ג' דעירווי מבשל כדי קליפה, וע' באג"ט אופה סקל"א אות ג' שיש ליישב קושיית התוס' לשיטה זו, ע"ש.

(ג) בא"ד אור"י דאפילו בכלי שני אין שורין כו' מיחזי כמבשל כו' דוקא תבלין וכו'. וכן פסק המג"א סי' שיי"ח סקט"ו כת"י זה, דאפי' בכ"ש אסור לשרותו חוץ מתבלין, וכן הביא המשנ"ב סקל"ד. וע' בחרעק"א שהקשה לתוס' דאסור בכ"ש אמאי מותר בהמשנה דף מ"ב ליתן צונן מועטין לתוך חמין מרובים הא מיחזי כמבשל. ותי' בשם התו"ש סקמ"ו דהתם בכוס שתיי' אינו נראה אלא כמו שמצנן החמים, ע"ש. וע"ע לקמן דף מ"א סוף אות ג'. וע"ע ברעק"א עוד יישוב לקושיית התוס' על תירוצם מתבלין, ע"ש.

(ד) בחמה דכו"ע לא פליגי דשרי. ופירש"י והר"ן דאין דרך בישול בכך. אולם הקרית ספר פ"ט משבת ביאר ההיתר בחמה משום דלא הוי דומיא דבישול סממנין שבמשכן. וע' בנובי"ת יור"ד סי' מ"ג דאין עיקר הטעם בשביל שלא הי' במשכן אלא משום שאין הדרך לבשל בו.

דף ל"ט

(א) כל שבא החמין מלפני השבת שורין אותו בחמין בשבת. וכתב בתוס' "פירוש שנתבשל לגמרי", אבל הרשב"א כתב דסגי במה שנתבשל כמאכל בן דרוסאי, ובפשוטו י"ל דנחלקו במח' הראשונים אם שייך בישול אחר שהגיע למאב"ד דהרשב"א סובר דאין שייך ותוס' סובר דשייך, וכן דייקו הראש יוסף כאן והביאוה"ל שיי"ח - ד' (בד"ה ואיפלו) מתוס' כאן, והעיר הביאוה"ל דתוס' לעיל לו: משמע שלא כזה (הבאנו שם אות ה'). אלא דע' בחי' הר"ן (הריטב"א הישן) שכתב לפרש כוונת התוס' דאף דבעלמא אין בישול אחר שהגיע למאב"ד מ"מ כאן בתולדות האור מחמירין כעל האש ממש שאסור (וצ"ע כוונתו דא"כ אפי' נתבשל כל צרכו יהא אסור שזה נמי אסור על האש ממש, וע'). וע"ע באגלי טל אופה סק"י עוד יישוב בזה.

וע' ברמב"ם בפר"ב הל"ח שכתב דדבר שנתבשל או שנשרה בחמין לפני שבת מותר לשרותו בחמין בשבת, ומדייק הבית יוסף (שי"ח [ד' (ב'[[) דסובר דאפי' לא נתבשל כמאב"ד כיון שנשרה במים רותחים נחשב מבושל לענין שמותר לשרותו בחמין בשבת (ואף דהרמב"ם

דף ל"ט

טברי' שהביאו מבעוד יום סילון של צונן לתוך חמין וקאמרינן עלה בגמ' לקמן דבטלה הטמנה מבעוד יום, וכ"מ בתד"ה אלא לרבה. אולם ע' ברמב"ן רשב"א וריטב"א ועו"ר דרך בהטמנת אנשי טברי' אסרו הטמנה מבעו"י אבל בחול ושאר תולדות חמה מצטנן לגמרי בליל שבת והו"ל בשבת דבר שאינו מוסיף הבל. וע' במג"א סי' שי"ח סק"י שהביא דברי הרא"ש שאסור להטמין בתולדות חמה מבעו"י, והרעק"א שם ציין לדברי הרשב"א שחולק, ע"ש.

והנה ע"ע ברשב"א ע"ב שכתב דשהיי בתולדות החמה מותר ד"לא שמענו מי שמחמיר עליו לשהות", וכ"כ הר"ן והו"ד במג"א שם סק"י, וע"ש בהגהות הרעק"א שהעיר דה"ה ע"ג תולדות האור יהא מותר לשהות דלא גרע מכירה גרופה וקטומה, ע"ש.

(ו) תד"ה מפני שמזיז. ע' בתוס' כמה מהלכים באיסור מזיז עפר ממקומו, דרש"י פירש דהוי חופר גומא והק' בתוס' דהא ליכא איסורא דאורייתא בחופר גומא לר"ש דמלאכה שא"צ לגופה פטור. וע' בפנ"י שהק' על תוס' דהו"ל לתוס' להקשות יותר דאפי' לר"י דמלאכה שאצ"ל חייב הכא פטור משום מקלקל וכמבואר לקמן עג: דחופר גומא לכו"ע פטור משום מקלקל. ותי' הפנ"י דדוקא בחופר גומא בקרקע קשה דראוי לזריעה או בבית וחצר הוי מקלקל ומשא"כ כאן בחול ואבק דרכים לא הוי קלקול דבלא"ה נדוש ברגלי אדם ובהמה ולא חזי לזריעה. וע' במג"א סי' שי"ד סק"ה שג"כ הקשה כן

וע' באגלי טל מלאכת אופה אות מ"ד שהק' אפירש"י דעכ"פ יהא אסור מדרבנן ככל מלאכת שבת שלא כדרך (וע' ב"י שכ"א - ד' בשם שיבולי הלקט דבשינוי גמור מותר) ועוד קושייות, וביאר כוונת רש"י דיש השתנות בבישול הפת כשנתבשל בחמה ולא באש וכיון שיש שינוי בהנפעל מותר לכתחילה וא"צ לדין מלאכת מחשבת. וע"ע במנחת שלמה סי"ב אות 4 שביאר כע"ז וכתב דאפי' רגילים לבשל בחמה מותר וכוונת רש"י רק שאין זה קרוי בישול, ע"ש. אולם, ע' באג"מ או"ח ג' סי' נ"ב שלמד דעיקר כוונת רש"י כמו הקרי"ס דאינו דומה למלאכת המשכן אלא שהוקשה לו שיהא עכ"פ תולדה, וע"ז פירש"י דליכא למילף כלל מהמשכן כיון שאינו כדרך בישול. וכתב שם האגרות משה דלפי"ז כל שהוא כדרך בישול אפילו אינו דומה לאור הוי בישול. ולכן כתב דיש איסור דאורייתא בבישול ב"מייקרויב", ע"ש, ולפי"ד ה"ה בדוד שמש יהא איסור דאורייתא, אבל במנח"ש הנ"ל כתב דדוד שמש אין בו בישול דאורייתא, ע"ש.

וע"ע במנח"ח וש"א שהקשו דאף אם ליכא איסור בישול למה ליכא איסור מכה בפטיש לשיטות הסוברים דיש חיוב מכה בפטיש באוכלין, וע' באמרי בינה שבת סי' כ"א ובקה"י בסוגיין שהביאו כמה מהלכים בזה.

(ה) רבה אמר גזירה שמא יטמין ברמץ. ע' ברא"ש סי' ה' דלרבה דאסור משום גזירה שמא יטמין ברמץ אסור אפילו מבעוד יום לצורך שבת כדמוכח ממעשה דאנשי

דף ל"ט

הסמוך. (ובמה שהוכיח התוס' כדבריו מלקמן מ. ע"ש באות ג' מש"כ הר"ן בזה).

י"א) תוד"ה וב"ה מתירין. התוס' כתבו דאסור מדאורייתא להחם מים ביו"ט לרחוץ כל גופו דהוי אינו שוה לכל נפש, והרמב"ם בפ"א מ"ט - ט"ז חולק על זה וסובר דאיסורו הוא רק מדרבנן וכ"כ הרמב"ן והרשב"א דאף כל גופו הוי שוה לכל נפש. והא דאסרו לרחוץ כל גופו במים שהוחמו ביו"ט כתב הרמב"ם שהוא משום "גזירת מרחץ", וביארו הראשונים דבריו דהוא משום שיש כמה דברים האסורים במרחץ כמו סחיטת האלונטית וסיכת הקרקע ולכן גזרו גם על הרחיצה. וע' ברמב"ן ורשב"א מה שהקשו בזה. וכתב הר"ן שתוס' שסובר דהחמום לצורך כל גופו אסור מדאורייתא ביו"ט הוא לשיטתו דסובר דאסור לרחוץ אף בחמין שהוחמו בעיו"ט גזרה שמא יחם ביו"ט דהוי איסור דאורייתא, אבל הרמב"ם והרי"ף דסברי דאין שום איסור דאורייתא להחם ביו"ט ממילא סברי דאין לגזור דלמא יחם ביו"ט דהוי גזרה לגזרה.

והרע"א הק' על תוס' דאף דרחיצת כל גופו הוי אינו שוה לכל נפש מ"מ כיון שרחיצת פניו ידיו ורגליו הוא שוה לכל נפש למה אסור הלא כל שרוחץ כל הגוף רוחץ גם פיו"ר וכיון שמיחם לצורך פיו"ר הוי שאר גופו ריבוי בשיעורים ומותר כמבואר בתוס' לפני זה (ד"ה אלא אם כן) והניח בצ"ע. וע' בס' מאורי אש להגרשז"א דצ"ל עמוד י"ח שמתחילה רצה לתרץ דרק באוכל נפש יש היתר דריבוי

ותי' דאפשר דכאן מיירי בשדה שהוא מתקן וצ"יין להמג"מ סוף פרק א', ע"ש.

ז) בא"ד ועוד פירש ר"ת בספר הישר שמוזיז עפר ממקומו והוי חופר. וע' בר"ן כאן שכתב דגם לפי זה ליכא איסור חופר גומא בקמח ופירות, ורק בעפר יש איסור חופר גומא, ע"ש.

ח) אמר רב חסדא ממעשה שעשו אנשי טבריא וכו'. ע' ברשב"א דרב חסדא אזיל אליבא דרבה דהאיסור משום הטמנה, וגם רבנן דר' יוסי מודו שאסור גם משום הטמנה.

ט) תד"ה ממעשה. וה"ר יונה מפרש בטלה אפילו בקדירה חייתא וכו'. ונחלקו בזה הראשונים אם יש איסור הטמנה בקדירה חייתא, ע' לקמן בתוס' ריש פרק במה טומנין דדעת הרשב"ם דבקידרא חייתא ליכא איסור הטמנה. וע' בחרעק"א דתלוי במחלוקת זה אם מים נחשב קידרא חייתא, דלפי הרבנו יונה כאן ע"כ דמים יש להם דין קידרא חייתא ולכן יכול הגמ' להוכיח דאפי' קידרא חייתא אסור, ומשא"כ להרשב"ם צ"ל דמים אין לו דין קידרא חייתא ולכן כאן לא הי' היתר דקידרא חייתא.

י) תוד"ה אלא פניו ידיו ורגליו. התוס' אוסר רחיצת כל גופו ביו"ט אף בחמין שהוחמו בעיו"ט והביא כן מגמ' לקמן, אבל הרי"ף והרמב"ם התירו בחמין שהוחמו בעיו"ט ולא אסרו אלא בחמין שהוחמו ביו"ט ויבואר שם, וע"ע בדבור

דף ל"ט

בשיעורים ולא ברחיצה שאינו מותר אלא מתוך (כן הוא שיטת הר"ן בביצה פ"ב דרחיצה מותר משום מתוך אבל הרמב"ם פ"א מיו"ט הלט"ז מבואר דרחיצה בכלל אכילה ושתיי), אבל הקשה על זה, וכתב דצ"ל דרחיצה פיו"ר לא מיקרי שוה לכל נפש אלא ההנאה של רחיצת עצמם אבל כשרוחצם עם כל הגוף הוי סוג הנאה אחרת דלא הוי הנאה השוה לכל נפש, ע"ש, וכתב דכ"כ הגאון מוהרש"ם בס' אורחות חיים.

י"ב) בא"ד משמע דוקא לרגליו אבל לצורך כל גופו לא. ע' בביאור הלכה סי' תקי"א סעי' ב' (בד"ה אבל) שכתב דלשיטת התוס' דרק פניו ידיו ורגליו הוי שוה לכל נפש לכא' יש איסור להחם מים לשאר אבר חוץ מפיו"ר אפילו לאבר אחד ושכן מוכח במאירי, ושפילו להרמב"ם וש"ר שאינו אסור דאורייתא (וכנ"ל אות י"א) אלא משום גזירה, מ"מ כיון שלא נזכר בגמ' להקל אלא פניו ידיו ורגליו שהוא דבר רגיל משמע לכא' דשאר איברים אסור, אבל כתב דמהרא"ש מבואר שמותר ושוב מביא הרשב"א כאן דה"ה שאר איברים ושכן משמע דעת הנוב"י (וכ"כ החמד משה), ע"ש.

י"ג) הלכה כרבי יהודה. וצונן מותר, ומ"מ כתבו המג"א והגר"א וש"א הובא במשנ"ב סי' שכ"ו סקכ"א שהמנהג שלא לעשות כן שיבוא לסחיטה ושאר איסורים, ע"ש. וע' באגרות משה ח"ד סי' ע"ד וע"ה שהתיר במקלחת במים קרים במקום צער, אולם ע' בשו"ת הלכות סעי' ו' בשם החזו"א שאסר בזה.

דף מ

דף מ'

א) ושמואל אמר לא התירו לרחוץ אלא פניו ידיו ורגליו. ומסיק הגמ' כשמואל, ונחלקו הראשונים אי לשמואל דוקא פניו ידיו ורגליו שרי או כל שאינו רוחץ כל גופו אבר אבר מותר לרחוץ אף שאר איברים, דהמאירי אוסר כל אבר חוץ מפיו"ר, וכן משמע מרש"י ע"ב ד"ה ובלבד (ע' מש"כ בסמוך באות ו' מש"כ הב"י והמג"א בזה) וכן הביא הש"ך (יור"ד סי' קצ"ז) מהמשאת בנימין, אבל הרשב"א התיר להדיא בשאר איברים, וכן הרא"ש סוף הל' מקואות והביאו הב"י סי' שכ"ו ופסק הרמ"א כן שם. ובענין אם יש היתר להחם מים בשביל שאר אבר חוץ מפיו"ר ע' לעיל דף ל"ט אות י"ב.

ב) ואצ"ל חמין שהוחמו ביו"ט. והרשב"א דייק למה לא אמר הברייתא חמין שהוחמו מערב יו"ט ותי' דזה מותר אבר אבר והביאו המשנ"ב סי' תקי"א סקי"ח (אבל כל גופו אפי' להשתטף אסור, כ"מ במשנה ברורה). ועיין בראש יוסף (בד"ה והוי יודע) שנקט דתוס' חולק על הרשב"א וסובר דאפילו אבר אבר אסור. והרמב"ם והרי"ף התירו אף כל גופו בחמין שהוחמו בעריו"ט, (וכמו שהבאנו לעיל דף ל"ט).

ג) מעיו"ט למחר נכנס ומזיע ויוצא ומשתטף בבית החיצון. לדעת רש"י משתטף במים חמין וכתב הגר"א שהוא כשיטת הרמב"ם והרי"ף שהתירו לרחוץ בחמין שהוחמו מעריו"ט, אבל תוס' כתב דוקא בצונן. והתוס' לעיל הביא ראי' מכאן

דף מ'

רק בפניו ידיו ורגליו, אבל הגר"א ביאר בדעת הרמב"ם דכיון שלא עשה אלא הפשר מים עשאוהו כחמין שהוחמו בער"ש ולפי"ז גם ברחיצה ממש במים שעשאוהו פושרים יהא מותר ברחיצת ידיו, ע"ש. ובשיטת הרא"ש שאסור לחמם ידיו כשמפשיר המים העיר הב"י דלהפשיר מים לצורך שתי' מותר, ותי' דשאני הכא שדומה כרוחץ במים חמין ויבוא להחם מים לרוחץ גופו, א"נ דאינו אסור להרא"ש אלא במתחמם במקום שהיס"ב, אבל המג"א נקט כפי' ראשון, וע' בביאור הלכה בד"ה י"א.

ה) שם. והנה בעיקר טעם האיסור ביאר תוס' מהריב"א דאסור משום שדומה כרוחץ במים חמין ויבוא להחם חמין לרוחץ גופו, וכע"ז כ' הרמב"ם והר"ן שנמצא כרוחץ גופו בחמין שהוחמו בשבת, ולפי"ז משמע לכא' דיש איסור רחיצה גם במים פושרים, וכן סובר הבית מאיר יו"ד סי' קצ"ז (בד"ה ע' בס"ט, ע"ש שהביא מס' זרע אמת שלא כזה) וכן מבואר במשנ"ב סק"ז ובשעה"צ סק"ח לפי האחרונים. אולם הנובי"ת סי' כ"ד סובר דליכא איסור רחיצה אלא בחמין ולא בפושרים, וכוונת התוס' כאן רק ביושב ומתחמם כנגד האור דומה לרוחץ בחמין אבל רחיצה עצמה בפושרים אינו דומה לרוחץ בחמין ומותר, וע' באג"מ קכ"ו - א' דלא ניחא לי' כלל חילוק הנובי"ת, ועוד יש להעיר דהרמב"ן כאן וברשב"א בשם י"מ כאן שביארו טעם האיסור שמא ירחץ במים פושרים ומבואר שברחיצה בפושרים עצמה אסור, וכן העיר האור גדול וש"א. וע' באג"מ ח"א סי' קכ"ו (ע"ש

לאסור לרוחץ בחמין שהוחמו מעריו"ט דאל"ה למה אינו רוחץ בפנים, וכתב הר"ן דמודה הר"ף והרמב"ם דבמרחץ עצמו אסור לרוחץ אף במים שהוחמו מעריו"ט משום גזרת מרחצאות (כמו שאסור לרוחץ אף חוץ למרחץ בחמין שהוחמו ביו"ט). והמחבר סי' תקי"א פסק כהרמב"ם והר"ף ואסר כל גופו רק במרחץ והרמ"א פסק כתוס' והרא"ש דכל גופו אסור בכל ענין.

*ג) התחילו הבלנים להחם בשבת וכו'. ותמה הרשב"א והלא לא נחשדו ישראל על השבתות, ומביא מהירושלמי שלא היו מחממין בשבת אלא שלא היו פוקקים נקבים מבערב והיא דולקת והולכת בשבת. והק' הרשב"א דמה איכפת להן אם היתה דולקת והולכת בשבת והתניא לעיל יח. דפותקין מים לגינה ערב שבת עם חשיכה ומתמלאת והולכת כל השבת כולה. ותי' הרשב"א דכיון שנקביו פתוחין והוא דולק והולך בעודו רוחץ בו ודאי אתי לחתויי, וכ"כ הר"ן.

ד) ובלבד שלא ישתטף בצונן ויתחמם כנגד המדורה מפני שמפשיר מים שעליו. והרמב"ם כתב דין זה בנוגע לכל גופו, ומדייק הבית יוסף דלהרמב"ם אין איסור אלא בכל גופו, אבל הרא"ש בסי' ט' והטור כתבו שצריך ליהזר שלא לחמם ידיו אצל האש אחר הנטילה. ובביאור שיטת הרמב"ם ע' במג"א שכתב דכיון שזה אינו רחיצה גמורה עשאוהו רק כחמין שהוחמו מער"ש שאין איסור בפניו ידיו ורגליו אלא בכל גופו, ולפי"ז כתב המשנ"ב סי' שכ"ו - י"ז בשעה"צ סק"ח דברחיצה גמורה אף שלא עשה אלא הפשר בשבת אסור אפי'

דף מ'

מהקרב"נ דנפק"מ דלפירש"י ופי' ראשון בתוס' מותר אם החמין בכלי סגור, וכתב דלצורך גדול יש להקל.

ז) ודבר זה אפילו בחול אסור מפני הסכנה. ופירש"י דפעמים שהן רותחין, וכן כתב השו"ע. וכתב הפרמ"ג דמשמע דאפילו הם עתה פושרים בעלמא שאין היס"ב ג"כ אסור, וע' בביאור הלכה שכ"ו - ו' שדחה הדיוק דכוונתם דאם הוא יס"ב אף דאין כריסו של גדול ניכוות ורק כריסו של תינוק ניכוות מ"מ יכול להתרמות שפעמים יהי' רותח כ"כ עד שגם בטנו של גדול יוכל להכוות, אבל בפושרים גמורים אין חשש.

ח) ת"ר מביא אדם קיתון מים ומניחו כנגד המדורה. לא שיחמו אלא בשביל שתפיג צינתן. ופירש"י ד"לא שיניחם שם עד שיחמו", ומשמע שסובר דמותר להניחו גם במקום שיכול לבוא לידי יס"ב כל שהוא נזהר שלא יעמוד שם אלא כשיעור ההפשר, וכן מבאר המ"מ בדעת הרמב"ם. אולם דעת הרשב"א והר"ן ועו"ר בסוגיין שלא התירו להפשיר אלא במקום שאין היס"ב, וכ"כ תוס' לקמן דף מ"ח (בד"ה מאי) אבל שבמקום שהיס"ב אסור שמא ישכחנו שם ויתבשל, וע' בסמוך אות י'.

ט) שם מביא אדם קיתון של מים ומניחו כנגד המדורה. והקשה הרא"ש דמאי שנא הכא דמותר להשים קיתון של מים אצל המדורה, ואי לאו משום איסור בישול בשבת הוה שרי אפילו היס"ב כמבואר בסמוך בשמן, ולעיל אסרינן להשים ע"ג

שמתחילה הביא הערוה"ש שסוגיין מיירי דוקא במגיע המים ליס"ב) שכתב סברא דאף אם סוגיין מיירי שלא הגיע ליס"ב, מ"מ אינו איסור אלא כשנעשה חם הרבה קרוב ליס"ב ורק בזה שייך גזירת מרחצאות ולא בפושרין ממש (ויש להעיר ע"ז מל' הרמב"ן הנ"ל, ע"ש, וע'). ולמעשה המשנ"ב שכ"ו - ז' הביא מהח"א דפושרין מותר (ובשעה"צ שם סק"ה העיר מסוגיין וכדבריו בסקי"ז הנ"ל) וכ"כ הערוה"ש הנ"ל (והאג"מ הקיל באופן שאינו קרוב ליס"ב), ועוד סברא להתיר טבילה במקוה כתב הקרב"נ פ"ב סי' כ"ב דבכלל לא גזרו בטבילה במקוה ואפילו בחמין, וע' בנוב"י הנ"ל, וע' בשעה"צ אות ה' דבשעת הדחק יש לסמוך ע"ז.

ו) ובלבד שלא יביא קומקמוס של מים ויניחנו על בני מעים בשבת. ובטעם האיסור ביאר רש"י דשמא ישפכו עליו נמצא רוחץ בשבת בחמין, ומשמע מזה דאפילו לא רחץ כל גופו אלא מקצת אברים כל שרחץ שום אבר שאינו מפניו ידיו ורגליו אסור (ע' לעיל אות א'), והב"י דחה דכוונת רש"י שמא ישפך על כל גופו (ולכן כתב "עליו", ע"ש) [ויש להעיר דהב"י אחר זה דייק מרש"י דאפי' ידיו עצמו אסור בשבת וכהרא"ש הו' לעיל אות ד', וע']. והמג"א שכ"ו - ו' כתב דכוונת רש"י דשמא ישפוך עליו מים שהוחמו בשבת עצמו שבזה יש איסור אפילו בפניו ידיו ורגליו, וע' בבית מאיר משה"ק ע"ז.

וע' בתוס' שכתב עוד ב' טעמים שאסור או דיבוא לידי סחיטה או משום איסור רפואה, ע"ש. ומביא המשנ"ב סקי"ט

דף מ'

בישולו, והביאור דאם הפשרו הוי בישול הי' אסור גם בכלי שני (וכה"ק הרשב"א דלפי גירסת רש"י צ"ע דלמה אינו אסור בכלי שני דאף שאינו מבשל מ"מ מפשיר). ולפי הגאונים צ"ב דכיון דהפשר אינו בישול למה אסור בכלי ראשון, וע"ז ביאר הרשב"א (כמש"כ לעיל אות ח') דגזירה שמא יניח שם עד שיתבשל. ורש"י לשיטתו לא הי' אפשר לפרש כן שרש"י סובר דלא חיישינן שיניחו שם עד שיתבשל ע' לעיל אות ח'.

י"א) שם. וצ"ע לשיטת התוס' לעיל לט. בד"ה כל דאף דכלי שני אינו מבשל מ"מ אין שורין בו משום דמיחזי כמבשל (חוץ מתבלין), ותי' המהרש"א לעיל דשאני הכא דמיפסק כלי ולכן לא מיחזי כמבשל.

י"ב) תד"ה ושמע מינה. ויש לומר כו' אבל כלי שני אע"ג דיד סולדת בו מותר שאין דופנותיו חמין והולך ומתקרר. ע' בחו"ד יו"ד סי' צ"ב סקכ"ז שהעיר שהדיוקים בהתוס' סתרי אהדדי אם בעינן חימום הדפנות כדי לבשל בכ"ר או אם להיפך קירור הדפנות של כלי שני עושה שאינו מתבשל, ע"ש. ובעיקר תירוצ' התוס' ע' חזו"א יו"ד סי' ט' סק"ו שלתוס' נמצא שורש הדין דכלי ראשון מבשל אפילו בחום נמוך ומשא"כ כלי שני אינו מבשל אפילו בחום גבוהה כיון שדופנותיו הולכין ומתקררין (וע' בריטב"א מב: קים להו לרבנן דכלי שני אפילו רותח אינו מבשל) ולכא' כוונתו דאף שהכלי שני יכול להחם מה שבתוכו ליס"ב מ"מ אינו יכול לבשל כיון שדופנותיו מקררין, וכ"מ במשנ"ב סי' שי"ח סקפ"א דאפי' כשהמים שנתן לתוך

כירה אפילו נתבשל כבר, וכתב הרא"ש דאין לומר דאצל המדורה שרי משום דדמי לסומך שהרי בסומך מפסקי כותלי הקדירה, אבל הכא שהוא אצל המדורה הו"ל למיחש לשמא יחתה. ותי' הרא"ש דאינו מותר כאן אלא כנגד המדורה והיינו שהרחיק מן המדורה ולא אתי לאחתויי. אולם ע' ברשב"א בסוגיין שכתב דאינו אסור אלא ע"ג האש ממש ולא כנגדו, ומשמע דסובר שא"צ להרחיק משום היכר כדי שלא יבוא לאחתויי. ולכא' ביאור המח' אם היתר דסמיכה הוא כל שאינו על האש ממש, או דוקא כשמפסקי כותלי הקדירה, דדעת הרא"ש ותוס' לעיל סוף לז. דדוקא כשמפסקי כותלי הקדירה, ומשא"כ הרשב"א סובר דכל סמיכה מותר.

והנה מלשון הרא"ש משמע שאיסור חזרה משום שמא יחתה ולזה כתב דכשרחוק מן האש לא אתי לאחתויי, וכן דייק השו"ע הגר"ז סי' רנ"ג בקונטרס אחרון אות ח', אולם לכא' יש לדחות דהרא"ש אין דן משום איסור חזרה אלא משום איסור שהי', וקושייתו היתה ד"לעיל אסרינן להשים ע"ג כירה" ולא מחזרה (אולם הב"ח גורס להחזיר), ולכן י"ל דמודה לש"ר דאיסור חזרה משום מיחזי כמבשל וסובר כהרשב"א דמשום זה לא מיחזי כמבשל כשאינו על האש ממש, ועוד שהרי כל קושיית הרא"ש מדברים דלא שייך בישול, ולא שייך מיחזי כמבשל, וע"כ שאינו מקשה אלא משהי', אולם ע' בתוהרא"ש שמבואר להדיא דקושייתו מחזרה, וע'.

י) וש"מ כלי שני אינו מבשל וש"מ הפשרו זהו בישול. כן גורס רש"י, אבל ע' ברשב"א ועו"ר שהביאו גירסת הגאונים שגורסים להיפך דש"מ כהפשרו לא זהו

דף מ'

כלי שני הם יס"ב אחר שנתערב שרי דכלי שני אינו מבשל, אולם ע' בראש יוסף כאן (סד"ה ש"מ) דמדברי התוס' נראה דכלי שני שיוכל להחם ליס"ב אסור, וכן באמת מבואר ברשב"א לקמן מב. שכתב דכלי שני לעולם אינו מביא מה שנותן לתוכו ליס"ב אלא לפושרין וז"ל "ואפילו היו מים שהיד סולדת בהן לאחר שנתערבו צונן לתוכן, אינו מחמת הצונן ששבו להיות יד סולדת, אלא מחמת הראשונים שלא נצטננו" (וע' בשש"כ פ"א הערה קנ"ד מה שהעיר הגרשז"א זצ"ל ממציאות על דברי הרשב"א), וע"ע בשביתת השבת מבשל אות נ"ט.

וע' במשנ"ב סי' שי"ח סקמ"ח שהביא מהחיי אדם דגם בכלי שני אסור בשיעור חום שהיד נכוית בו, וכן מבואר בדברי הרמב"ם פ"ג ממעשרות הל"ט"ו ובטור אור"ח סי' שי"ט באמבטי, וע"ע בשביתת השבת בפתיחה למלאכת מבשל אות ט'.

והנה ע' במג"א סי' שי"ח סקל"ח שהביא דבירושלמי מבואר דכלי ראשון אסור אפילו אין היד סולדת בו, וציין לדברי הט"ז יור"ד ריש סי' צ"ד שהביא המהרש"ל שסובר כן, אולם השו"ע סי' שי"ח סעי' ט' פסק דמותר וכן הביא הא"ר דברי הש"ך ופר"ח שלא כזה, וכ"כ הביהגר"א שהמג"א לא דק בכוונת הירושלמי הובא בשעה"צ סקפ"ט.

דף מ"א

אין שותין הימנו בשבת מפני שהיא עשוי לפרקים והוא מתיירא שמא יתאכל פירוקן ויהא היזק להמולייאר והוא מוסיף מים. ולפי"ז כתב המשנ"ב סו"ס שי"ח שיש ליזהר שלא לשתות מן הסאמעווער בשבת, ע"ש. וע' בשמירת שבת כהלכתה (פ"א סעי' מ') שאסר מטעם זה מיחם מים בזמנינו כיון שע"י הרקתו של המים מתקלקל ויש לחוש שיוסיף מים וע' באז נדברו כ"ז - כ"א.

ב) תד"ה מולייאר. ונראה כפי' ה"ר פורת כו' שמוזגין המים חמין ביין כו' אבל אנטיכי כו' ומתבשל היין וכו'. ולכא' משמע בתוס' שמוזג המים לתוך היין ואזיל דעירווי ככלי ראשון ושלא כהרשב"א בתוס' לעיל לט. דעירווי ככלי שני, אלא דע' בתוהרא"ש ורשב"א שכתבו דאפי' בכלי שני אסור כיון שהוא חם מאוד (וברשב"א משמע דכיון דחם מאוד מתבשל גם בכלי שני (וכמו שהבאנו לעיל מ: אות י"ב דביד נכוית בו ס"ל לכ"ר דמבשל), אבל התוהרא"ש כתב דכיון דחם ביותר גזרינן אטו כלי ראשון. וע"ע ברשב"א עוד פי' בסוגיין. וע"ע בר"ן שכתב דהיתר דמולייאר היינו דכיון דאין אותו קיבול גדול עומד ע"ג הגחלים ורק הגחלים סמוכין לקיבולו לכן אינו נחשב כלי ראשון, וזה חידוש גדול דסמוך לגחלים אינו נחשב כ"ר, וע' באגלי טל אופה סקכ"ד שלא הובא שיטה זו בפוסקים, ע"ש.

ג) אבל נותן הוא לתוכו או לתוך הכוס כדי להפשירן. והעירו הראשונים לקמן מב. דלתוך הכוס יהא מותר אפילו טפי

דף מ"א

א) מולייאר הגרוף שותין הימנו בשבת וכו'. והירשלמי ביאר דהא דכשאינו גרוף

דף מ"א

וכ"כ הר"ח ביומא לד:, וע"ש בהשגות הראב"ד שסובר כרש"י משום מכה בפטיש ע"ש במגיד משנה.

(ו) אלא אמר אביי הכי קאמר המיחם שפינהו ויש בו מים חמין כו' נותן לתוכו מים מרובים כדי להפשירן. וע' ברמב"ם פכ"ב משבת הל"ו דדוקא בכלי שני מותר ליתן לתוכן מים צונן כדי להפשירן ולא בכלי ראשון מפני שהוא מחממן הרבה. וע' בכס"מ דהרמב"ם לומד דרב אדא בר מתנה חולק על אביי וס"ל דכ"ר שיש בו מים חמין אסור ליתן בתוכו אפי' מים צוננין מרובין, ע"ש, והשו"ע כתב כלשון הרמב"ם, אבל הרמ"א כתב דאם המים מרובין כ"כ שא"א שיתבשלו רק יפיגו צינתן אפילו בכלי ראשון שרי.

(ז) תד"ה מיחם. וצ"ל דלא הוי פסיק רישוי שיכול להיות שלא יצרף וכו'. והרשב"א ביאר יותר "דאפשר שלא הגיע לצרף מפני שהמים שבתוכו מונעין אותו להתחמם ולבא לידי צירוף", וכ"כ הרמב"ן במלחמות וע"ש שכתב עוד סברא דשמא כבר נצרף קודם שנעשה כלי, ע"ש. וע' בביאור הלכה סי' שט"ז סעי' ג' שהוכיח מזה דגם בספק פסיק רישוי כשהוא ספק דלשעבר ג"כ אמרינן שהוא מותר בדבר שאין מתכוין וכשיטת הט"ז, ע"ש דברמ"א יו"ד סי' פ"ז מבואר דספק פס"ר אסור וכמו שהעיר עליו הגרעק"א שם. (ובעיקר הנידון של ספק פס"ר ע' בחי' ר' שמואל כתובות סי' ז' שזה תלוי בהב' צדדים בהא דמודה ר"ש בפס"ר, אם הפשט דפס"ר הוי כמכוין או אם הפשט דכל שהי' לו כוונה על המעשה חייב על כל התוצאות שוראי יעשו ע"י המעשה אף שלא

מהפשר כיון דהוא כלי שני וכ"ש אינו מבשל. ותי' הרשב"א (בד"ה נותן) והר"ן (בד"ה ובכלי) דכלי שני שאינו מבשל כל שנותן לתוכו היינו להפשירן (וזהו הרשב"א לשיטתו דסובר שם דכ"ש לעולם אינו מביא מה שנתן לתוכו ליס"ב אבל בלשון הר"ן יש לדחות ודוק). אבל בשיטה להר"ן מב. כתב דתנא דמשנתנו ס"ל דכלי שני מבשל ופליג אתנאי וברייתא. וכ"כ הרע"ב במשניות, וע"ע בתורעק"א משניות לקמן פכ"ב אות ק"ע שי"ל עוד דאסור משום דמיחזי כמבשל וכפ"י ראשון בתוס' לעיל לט. בד"ה כל שבא. וע' בפנ"י.

(ד) אבל נותן לתוכו מים מרובים כדי להפשירן. ע' בפנ"י שכתב דאין צריך לשפוך כל המים מרובים בשפיכה אחת ומותר כל היכא ששופך המים רצופים בלי הפסק בינתיים וגלי דעתי' שאינו רוצה בחימום אלא כדי להפשירן שרי לכ"ר, ואפי' לר"י מותר דלא דמי למבשל כלל כיון שאין הבישול כיוצא בזה מתקיימת, ע"ש. אולם ע' במשנ"ב סי' שי"ח - פ"ג בשם החיי אדם דאינו מותר אלא בשופך בשפיכה גדולה הכל בפעם אחת דאל"ה מבשל תיכף. וע"ש בשעה"צ ס"ק קי"א שהעיר דקיי"ל בדבר חריף כדי שיתן על האור ויתחיל להרתית, הרי דעל האור ג"כ אינו מבשל ברגע ראשון וגם כאן אף שמתערב תיכף בהחמין מ"מ אין מתבשל תיכף עד שישפוך השאר.

(ה) והלא מצרף. ופירש"י דמצרף הוא גמר מלאכת הצורפין, והיינו שחייב משום מכה בפטיש. אולם ע' ברמב"ם פי"ב משבת הל"ב שביאר שמצרף הוא תולדות מכבה,

דף מ"א

מלאכת מחשבת (וזה אינו מתיר מדרבנן כמו מקלקל דאסור עכ"פ מדרבנן), וע' בגר"ח פ"י משבת הלי"ז דלפי"ז הם שני דינים נפרדים דין דבר שאין מתכוין של כל התורה ודין דבר שאין מתכוין דמלאכת מחשבת דשבת, וע"ש מש"כ חילוקים לפי"ז.

וכעיקר שיטת התוס' כן סובר רש"י לקמן קכא: בד"ה דלמא לפי תומו, וכן ציין הרעק"א בגהש"ס. אולם ע' ברמב"ן לקמן דף עה. שכתב שם דצד חילזון אינו חייב לר"ש משום דאינו פסיק רישי' והק' דמ"מ יתחייב לר"י, ע"ש, ומבואר דלר"י חייב מה"ת (אלא דברמב"ן יש לדחות דלא אזיל שם אלא לפי פ"י האחרים דהוי פס"ר ורק פטור לר"ש משום מלאכה שאצל"ג, ודו"ק). וכן מבואר בריטב"א שם שהביא מרבינו הגדול דלר"ש פטור, ושוב הקשה דלר' יהודה יתחייב ומבואר להדיא דלר' יהודה אינו מתכוין אסור בשבת מה"ת, וכן דייק שם בזר סביב. וכן מבואר להדיא בריטב"א יומא לד': שחולק על הר"י וסובר דלר' יהודה גם בשבת חייב מה"ת, ע"ש.

נתכוין להתוצאות, ולפי צד הראשון י"ל דבספק פס"ר לא הוי כמתכוין ומותר, אבל לצד הב' על הצד שהוא פס"ר הוא אסור ולכן מספק אסור דספק דאורייתא לחומרא, וע"ש דלפי"ז יישב דהרמ"א מתאים עם הרמב"ן והט"ז דלענין שאר איסורים ס"ל כצד הב' אבל לענין שבת דבעינן מלאכת מחשבת בעינן צד הראשון, ע"ש).

וע"ע במג"א סי' שי"ח סקל"ו שכתב בשם המגיד משנה (פי"ב הל"ב) עוד יישוב על קושיית הראשונים משום פס"ר, וכבר תמה עליו הרעק"א שם בהגהותיו דתי' המג"מ לא שייך כאן וכמש"כ הלח"מ שם, ע"ש.

ח) בא"ד קשה דהכא משמע דבצירוף וכו'. התוס' מקשה מסוגיין על שיטת רש"י ביומא דצירוף הוא מדרבנן, וע' בתוס' יומא שם שתי' דדוקא שם צירוף מדרבנן דמיירי שם בצירוף עששיות שעדיין אינם כלים ולא הוי גמר מלאכה ואסור רק מדרבנן, ומשא"כ צירוף דמיחם הוי מה"ת, ומדברי התוס' כאן בסמוך ("אבל צירוף דגבי שבת לא אסור אין מתכוין אלא מדרבנן וכו'") משמע דגם צירוף של הסוגיא ביומא אסור מה"ת, וע"ע במשנ"ב סי' שי"ח - פ' שהביא י"א דגם צירוף דמיחם רק מדרבנן (וג' שיטות בדבר).

ט) בא"ד בכל התורה כולה חוץ משבת אסור מן התורה אבל צירוף דגבי שבת לא אסור אין מתכוין אלא מדרבנן וכו'. הביאור בזה דעיקר הפלוגתא בדבר שאין מתכוין הוא בענין דאורייתא ולמ"ד דבר שאין מתכוין אסור היינו מה"ת ורק דגבי שבת אסור רק מדרבנן מטעם אחר משום